

PRIEKŠVĀRDS

Šis rakstu krājums ir veltīts daudzveidīgai tematikai – kaut ko sev noderīgu, rosinošu tajā, domājams, atradīs gan mūsdienu mūzikas interesenti, gan tie, kuri vēlas izzināt skaņumākslas pagātņi. Galvenais, kas vieno saturiski dažādo publikāciju autorus, tai skaitā nesenos J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas (JVLMA) doktorantūras absolventus, ir viņu piederība jauno muzikologu paaudzei. Tādējādi rakstu krājums paver vismaz daļēju ieskatu mūsu muzikoloģijas nākotnē, tās veidotāju uzskatos un viņiem tuvo tēmu lokā.

Nodaļā *Mūzikas vēsture* ietverti divi Mikus Čežes raksti. Pētījumā par Rīgas Pilsētas teātra kolekciju autors izseko tās liktenim pirms un pēc Pirmā pasaules kara, ieskicē arī latviešu un vācbaltiešu kopienu sarežģītās attiecības, aplūko to ietekmi uz kultūrpolitiku. Otrs M. Čežes raksts iepazīstina lasītājus ar mūsdienās pusaizmirsto, taču 20. gadsimta 20.–30. gados ievērojamo Rīgas vācu komponistu Aleksandru Mariju Šnābelu. Abi raksti publicēti gan latviešu, gan vācu versijā.

Anda Beitāne (raksts nodaļā *Tradicionālā mūzika*) pievērsusies vēlīnās cilmes daudzvalsībai latviešu tautas vokālajā mūzikā. Viņa apkopojusi dažādu autoru atziņas, kas tieši vai netieši raksturo šo dziedāšanas veidu, sākot ar pirmo latviešu tautas melodiju vācēju vērojumiem un beidzot ar mūsdienu autoru darbiem. Šis materiāls ir pamats turpmākai latviešu vēlīnās daudzvalsības izpētei, vienlaikus tas pelna ievērtību kā ieskats nozīmīgās latviešu etnomuzikoloģijas lappusēs.

Nodaļu *Mūzikas estētika un teorija* ievada Georgija Kadoļčika raksts, kurā autors iztīrā jau bieži apcerētu, taču joprojām aktuālu problēmu – daudzu klausītāju nespēju uztvert laikmetīgo skaņumākslu. Savu viedokli par šīs parādības cēloņiem viņš argumentē gan ar atsevišķu skaņdarbu analīzi, gan mūzikas psihologu atziņām. G. Kadoļčika raksts atzīmējams arī kā viena no pagaidām vēl pavisam nedaudzajām publikācijām latviešu valodā, kas sniedz priekšstatu par 20. gadsimta otrās puses kompozīcijas tehnikām.

Citā rakursā laikmetīgās mūzikas tēmu risina Jānis Kudiņš. 20. gadsimta beigu latviešu simfoniskos darbus viņš aplūko saiknē ar neoromantismu. Kāpēc šis stils kļuvis tik populārs aizvadītā gadsimta nogalē, kas to vieno un kas atšķir no 19. gadsimta romantisma – lai rastu atbildes uz šiem jautājumiem, autors analizē

vairāku R. Dubras, J. Karlsona, A. Maskata, P. Vaska, A. Vecumnieka u. c. komponistu darbu dramaturģiskās īpatnības.

Guntas Makanes raksts atklāj, cik dažādas metamorfozes mūzikas vēstures gaitā piedzīvojusi nacionālā stila izpratne. Autore izseko tās attīstībai no viduslaikiem līdz mūsdienām, iezīmējot atšķirīgas nianšes nacionālā stila traktējumā vairākos Eiropas reģionos (Itālijā, Francijā, Vācijā, Krievijā u. c.), bet īpaši pakavējas pie šī jēdziena izpratnes 19.–20. gadsimta latviešu publicistikā.

Armanda Šuriņa pētījums veltīts mūzikas žanriskumam. Jāatgādina, ka žanra kategorija līdzšinējos muzikologu darbos guvusi ļoti daudzveidīgus, bieži vien pat pretrunīgus skaidrojumus. Tāpēc jo īpaši lietderīgs ir pārskats par galvenajām tendencēm šā jēdziena interpretācijā, ko autors radījis, apkopojot plašu literatūras klāstu. Viņš piedāvā arī savu koncepciju par vairākiem žanriskuma aspektiem un to lomu skaņdarba koncepcijas atklāsmē, ko ilustrē ar dažādu laikmetu mūzikas piemēriem.

Krājumu noslēdz rubrikā *Mūzika un etimoloģija* ietvertais Zanes Prēdeles raksts. Tā galvenā tēma – simfonijas jēdziena izpratne dažādos laikmetos. Šis materiāls piesaista uzmanību kā viens no pirmajiem pētījumiem Latvijas muzikologu darbos maz skartajā etimoloģijas jomā. Jēdziena *simfonija* semantiku autore atklāj, gan aplūkojot tā lingvistisko aspektu, gan sniedzot ieskatu laikmetīgo latviešu komponistu (Imanta Kalniņa un Artura Maskata) daiļradē.

Krājuma sastādītāja Baiba Jaunslaviete